

Helga Reidun Bergebakken Nesset

## Strikking og strikkekunst

På etterjuls vinteren 1999 presenterte Museumssenteret utstillinga «Strikking og strikkekunst», om strikke tradisjoner ført framover til idag. Utstillinga kom i stand som eit samarbeid mellom Nettverksgruppa i kunst- og håndverksfag i grunnskolen i Tynset, bondekvinnelaga og Museumssenteret Ramsmoen. Bondekvinnelaga hjalp til med å samle inn gjenstander frå private, og elevene i barneskulen fekk i oppgave å finne gamle strikke-gjenstander heime. I tillegg fekk dei og sjå sine egne produkt på utstilling.



«Folldøler», teikna ca 1796-97 av Johan F. L. Dreier.

Strikkeutstillinga opna 17. januar med tekstildesignaren Ellinor Flor som foredragshaldar. Tittelen var «Møllen får itt' bukt med rektig tvinna trå'a. Å forny tradisjonen e'itt det såmmå som å forstyr'n». Opningsarrangementet vart eit varmt møte mellom ei gruppe interesserte kvardags-menneske og ein stor kunstnar.

Den amerikanskfødde frøyaveringen Amy Lightfood gjesta Museums-

senteret og utstillinga i midten av februar. Ho førte oss attende til den urgamle måten å bearbeide ulla på under tittelen «Nød lærer naken kvinne og spinne. Om bruk av ull, kvinnehår og hestetagl i tekstiler.»

### *Mønsterstriking på 1800-talet*

Her i distriktet veit me lite om strikking og bruk av strikkplagg før 1850. Utifrå akvarellen «Folldøler», teikna av Johan

F. L. Dreier 1796-97, kan me sjå strikking av strømpe, og vi kan dermed stadfeste strikking i distriktet på slutten av 1700-talet.

Dei eldste bevarte strikkplagga er kvite fingervotter som skriv seg frå 1850-åra. Desse er av bomullsgarn, og har mønster i ei farge. Dette var brud- og brudgomsvotter. På dette tidspunktet var bomullsgarnet blitt handelsvare, og all kjøpvare var gjevne saker og brukt til finstas. Denne typen votter fins i alle bygder i Nord-Østerdalen.

Å strikke mønster i ei farge, med vrang og rette masker, to masker saman og med kast på pinnen som ga hol, er den eldste teknikken innan mønsterstrikking. Strikkevarer innført frå utlandet på 1600 og 1700-talet var «mønstra» på denne måten. Desse vart eit forbilete for den folkelege strikkekunsten.



*Brud- og brudgomsvotter frå Folldalen og Vingelen. Foto: Musea i Nord-Østerdalen. (21959)*

*Eit knippe strikka undertøy. Dei fleste plagga er strikka på maskin. Foto: Musea i Nord-Østerdalen. (21864)*

### *Køyresko*

Køyreskoene, som vist på bildet, var tidlegare tiders støvletter. Her er skaffet strikka av ullgarn som er spunne saman med geitragg eller kutagl, og sjøve foten er av lær. Grunnen til denne kombinasjonen kan vera å drøye bruken av dyre materialer, slik som lær. Dette var eit skotøy som kvinnene brukte når dei var ute og kørde med hest.



*Foto viser køyresko frå Tyll-dalen. Foto: Musea i Nord-Østerdalen. (73404)*

### *Strikkeplagg frå innerst til ytterst*

Utstillinga kunne og vise at strikking hadde vore brukt til det meste, også undertøy. Alt frå strikka underbukser, undertøyer og liv var brukt til etter krigen, til langt inn i 1960-åra.



## Dei frie strikkemønstra

Utstillinga ga rikt høve til å fordjupe seg i ulike vottemønster. Dei eldste vottene, med mønster i to fargar, var frå 1894 og 1901. Desse skilde seg frå dei andre, særleg med omsyn til mønster. Desse er nok strikka utan ferdigtrykt mønster, dels etter eigen fantasi.

A. Dette vottparet er frå garden Haugen i Tynsetbygda. Ein kan her sjå ei kongekrone og eit romersk to-tal. Desse to elementa sett i samanheng med årstalet

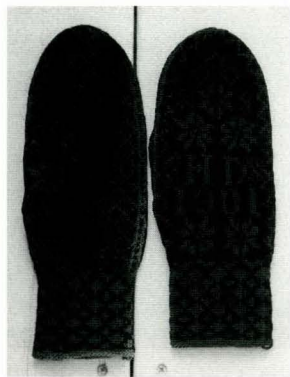


1894, kan kanskje fortelje oss om kong Oskar den 2. i året 1894.

Utifrå den innstrikka teksten kan dette truleg vera ein friarvott?

«En liden erindring ifra din veninde». Sigrí Hongen. 1894.  
Foto: Musea i Nord-Østerdalen. (73435)

B. Vottene er frå Dalsmoen på Fåset. Bokstavene H D står for Hanna Dalen, året er 1901. Desse er svarte med raudt mønster, truleg strikka i svart og kvitt, og farga raude. Dette var ein svært vanleg måte å få farga klede på, som me kjennner frå veving. Verken mønster, felling eller farge er lik andre votter på utstillinga.



Votter etter Hanna Dalen, Fåset. Foto: Helga Reidun Nesset

## «Selbumønster» og mønsterbøker

Dei fleste vottene og strømpene som kom inn til utstillinga hadde mønster som me finn i boka «Norske strikkemønstre» av Annichen Sibbern. Den første utgava kom like etter århundreskiftet, og seinare utgjeve i fleire opplag.



"Hussur og bussulegger", fra strikkentstillinga på Museumssenteret Ramsmoen. Foto: Musea i Nord-Østerdalen, 1999.

## Andre strikketeknikker

Arbeidsvotter vinterstid måtte vera solide, og varme, derfor vart desse ofte strikka med dobbel tråd, eller to tråder saman. På utstillinga vart sju ulike par «gammelvottpar» vist fram.



*Arbeidsvotter. Øvst f.v: Dobbelstrikka vott, kalt østerdalsvotten, vott av heimespunne kvitt ullgarn, to par gråe votter - kalt gråbunding. Under f. v: Vottpar av dobbeltgarn i to ulike fargar, tvibandsvotter med floss/bykkjer innvendig, og arbeidsvotter i to fargar. 73385.*

### *Frå generasjon til generasjon*

I utstillingsperioden vart det teke eit privat initiativ til ein strikkekveld der meir sjeldne strikketeknikker vart demonstrert og lært bort.

Astrid Vingelsgaard og Ingebjørg Nytrøen frå Vingelen viste strikking av torpavott og tvebottvott. Åsta V. Steihaug og Torbjørg Bjørn, Alvdal synte fram kontstrikking (rutstrikking) og ein type tvibandstrikking. Sue Grønn Hagen, Tynset strikka på engelsk måte.

### *Litteratur:*

Ingebjørg Gravjord. *Votten i norsk tradisjon.*

Annichen Sibbern. *Norske strikkemonstre.* Kjellberg, Gravjord, Rosander, Svendsen, 1987. *Strikking i Norge.*

### *Adresse:*

Helga Reidun Bergebakken Nesset, Musea i Nord-Østerdal, Tynset



*«Frå kvinne til kvinne» - Astrid Vingelsgaard syner Sue Grønn Hagen strikking av «Torpavott». Foto: Musea i Nord-Østerdalen. (73486)*